

Zo af en toe merk ik dat de vraag die boven dit stukje staat best wel leeft. Ook als die niet hardop wordt gesteld wordt, merk je bijvoorbeeld in sommige middagdiensten dat niet voor iedereen vanzelf spreekt dat je gaat “omdat de kerkenraad je roept”. De vraag “Waarom zou ik?” is voor velen een open vraag geworden. Je bent gewend om in vrijheid te kiezen voor wat je belangrijk vindt. Zo benader je ook het leven met God en de kerkdienst op zondag: je wilt het van harte doen, uit overtuiging, en anders maar niet, want dan is het toch niet echt.

In de jaren '60 van de vorige eeuw leefde die vraag ook al: Waarom zou ik naar de kerk gaan? De hervormde professor A.A. van Ruler schreef een boekje onder die titel (in mijn boekenkast staat een 3^e druk uit 1971). In korte hoofdstukjes zet hij 21 antwoorden op een rij die je op die vraag kunt geven. In dit stuk wil ik eens een paar van die antwoorden doorgeven, in een door mijzelf aangepaste vorm. Misschien kun je je erin herkennen: ja, dat is het nou precies! En als ik dat ga missen in de kerkdienst, dan hoeft het voor mij niet meer. Misschien zijn er ook doordenkers bij: hé, kun je er ook zo naar kijken? Nooit aan gedacht, maar niet eens zo gek.

Antwoord 1: Om de kans te lopen bekeerd te worden

Met opzet is het een beetje prikkelend gezegd: de kans lopen om ... alsof het een loterij is waarbij je maar moet afwachten of je geluk hebt. Tegelijk zit er een diepe overtuiging in: bekeerd worden, dat is waar het in je leven als christen om draait. God is erop uit om je met zijn Woord van binnen zó te raken, dat je krachtadig wordt “omgezet”: je wordt een ander mens. Als een kerkdienst daar niet om gaat, dan gaat het nergens over.

De kans lopen om bekeerd te worden: zo zal het wel vooral in de “zware” gereformeerde kerken worden beleefd. Als vrijgemaakt-gereformeerde kijk je misschien tegen dit antwoord een beetje vreemd aan. We zijn toch al kinderen van God? Hoezo bekeerd worden?

Nou, of het altijd zo makkelijk ligt, weet ik niet. Een doorgewinterde kerkganger kan nog als een heiden in de kerk zitten, met een hart van steen waar de woorden van genade en vergeving op afketsen. En wanneer je wel in je hart geraakt bent door een voltreffer van de Geest, dan weet je hoe je het steeds weer nodig hebt om er opnieuw bij geroepen te worden. Een nieuw mens worden, dat is een heel proces. “Dagelijkse bekering,” noemen we dat met een mooie term. Maar vertaal dat niet meteen weg in concrete stapjes van verbetering. Als kind van God moet je hart elke dag weer “gereset” worden, weer op Christus aangesloten, kortom: je moet bekeerd worden!

De kans lopen ... daar zit in dat het niet automatisch gaat. Wat we doen in de kerkdienst is erop gericht: je schuld belijden, de woorden van vergeving en genade horen, in de preek de belofte van het evangelie aangereikt krijgen met de oproep het leven uit de handen van Christus aan te pakken. De kerkdienst is een werkplaats van de Geest. Maar het is geen lopende-bandwerk. Echt geraakt worden, echt je aan Christus gewonnen geven, echt uit de dood overgaan in het leven, dat is een wonder. Niet maakbaar met een doordachte liturgie, niet aan te sturen met een stevige, confronterende preek. Het is werk van Gods Geest. En dus: durf je het aan, de kans, het “risico” om bekeerd te worden als je in de kerk bent?

Antwoord 2: Om een gewoonte vol te houden

Deze reden om naar de kerk te gaan zal bij ons niet zo hoog scoren, denk ik. Een gewoonte, dat lijkt wel het meest versleten motief. Mensen die gaan voor bewust kiezen en voor echtheid zullen “gewoonte” een vies woord vinden. Ik herinner me nog van toen wij net getrouwd waren, dat ik elke keer apart wilde afspreken hoe we het zouden doen: bijbellezen, bidden, boodschappen doen, eten koken. Op den duur bleek dat niet zo praktisch ...

Ook de bijbel is niet zo kieskeurig als het gaat om “bewuste keus” tegenover “gewoonte”. Een goede gewoonte volhouden, daar zit het mooie in dat je niet zo’n extreme druk legt op het ene moment van de beslissing, op jouw allereigenste keuze. Kun je die last wel dragen? Heb je het soms ook niet nodig om gewoon mee te gaan op

de stroom, ook als je even niet zoveel zin hebt, maar je vertrouwt er wel op dat die stroom de goede kant op drijft? Een gewoonte helpt je om een *stijl* te ontwikkelen in je leven; om een *ritme* te pakken te krijgen; om de *roeping* te ervaren voor iets waar je zelf niet altijd op zou komen; om niet in je eentje maar *samen* iets te doen.

Nog iets aardigs: een oude Griekse filosoof (Aristoteles) heeft al bedacht dat een goede *gewoonte* ontstaat door steeds de goede *keuzes* te maken. Door telkens na te denken bij wat je doet, raak je "voorgesorteerd" om een bepaald patroon te volgen. Dan hoef je er niet telkens even hard over na te denken, maar kun je "als vanzelf", uit gewoonte ervoor kiezen. Zo zie je dat "keuze" en "gewoonte" helemaal niet tegenover elkaar hoeven te staan. Een gewoonte ontstaat uit doordachte keuzes, en zelfs als je de gewoonte krijgt aangeleerd van je ouders, komt er een moment dat je de goede reden achter die gewoonte ziet. En omgekeerd helpt een gewoonte je door moeilijke momenten heen, als je even niet de energie hebt met hart en ziel de goede keus te maken. Want wees eerlijk: lukt het je altijd om goede dingen te doen enkel uit de pure en onweerstaanbare behoefte om goed te doen? Zelf ben ik daar vaak te lui, te slap en te traag voor. Dan is het handig als ik op een goede gewoonte kan terugvallen. En terwijl ik dat doe, loop ik misschien wel de kans om weer nieuwe motivatie op te doen, ja zelfs de kans bekeerd te worden ... (zie antwoord 1).

Antwoord 3: Om de arbeid van de lofprijzing te volbrengen

Dat is natuurlijk nogal zwaar gezegd, niet meer echt de taal van vandaag. Toch heeft die zware formulering al iets waardevols. "Naar de kerk gaan" heeft iets in zich van "hard werken." Je gaat niet alleen om iets te "halen", een inspirerend verhaal of een fijne sfeer waar je de rest van de week op kunt teren. Je komt ook iets "brengen," iets doen, niet voor jezelf maar voor de Heer. Waarom zou ik naar de kerk gaan? Niet alleen omdat *ik* het wil, maar ook (en misschien allereerst) omdat *Hij* het wil.

"Lofprijzen," dat is een uitbundig, overdadig woord: loven en prijzen in één. Met lofprijzing richt je je helemaal op de HEER zoals je Hem leert kennen in zijn heilige liefde, in zijn machtige trouw, in zijn oneindige goedheid. Over Hem raak je nooit uitgedacht, uitgepraat, uitgezongen. Je ervaart diepe emoties van dankbaarheid, van vreugde, van genieten. Lofprijzing kan ook de diepe, zware klank krijgen van nood, van schuld, van sprakeloos lijden – en dan toch "uit de diepte" (Psalm 130) de lof aan God brengen. Al die emoties, al die schakeringen, breng je samen tot uiting in de kerkdienst door God te loven en te prijzen. Dat is "arbeid," samen aan het werk om iets moois te maken voor de Heer.

Natuurlijk doe je dat niet alleen in de kerk, God loven en prijzen, maar in heel je leven. En toch: de kerkdienst, als je er speciaal voor samenkomt, en in doordachte liederen en gebeden je lofprijs opzendt naar God, dat is de "finishing touch" van je totale leven tot eer van de Heer.

De arbeid van de lofprijzing: dat zit ook in de *vorm* van wat we doen. Dat het goed en mooi en verzorgd is. Ingetogen en eerbiedig. Maar ook uitbundig en spetterend. Dat we met hart en ziel erin mee gaan. En elkaar erin meenemen, zoals het met een oude uitdrukking gezegd wordt: de lofzang gaande houden. Soms sta ik met een brok in de keel, en zingen kan ik even niet. Maar dan zingt de gemeente door, en word ik er weer door opgetild, samen beleven we hoe goed het is om voor Gods aangezicht te staan en om Hem dat te vertellen.

Antwoord 4: Om het bijschrift bij het plaatje te lezen

Bijna elke krant of magazine heeft ze wel: cartoons. Een van de beroemdste cartoons is die van Fokke en Sukke. Een cartoon: een plaatje dat met humor iets uit de actualiteit belicht. Geen hele verhalen, maar een paar treffende lijnen. En dan met de vraag: snap je de clou?

Zo kun je ook naar de wereld als geheel kijken: een cartoon. Of er altijd zoveel te lachen valt ... In ieder geval: de dingen in de wereld bij elkaar vormen een plaatje. Je probeert de lijnen te ontdekken. En het is typisch voor mensen dat ze ook de "clou" willen snappen: wat stelt dit plaatje voor? Waar is de wereld goed voor? Waar gaat het

eigenlijk om? (In onze tijd denken mensen soms dat de wereld "nergens op slaat", maar dat is een uitzondering.)

Een goede cartoon spreekt voor zich. Soms heb je een paar woorden nodig om op het spoor te komen: het bijschrift. Dat is in ieder geval zo bij het plaatje dat de wereld vormt: je "snapt" het niet zomaar. Zo kun je onder andere naar de bijbel kijken: als het bijschrift, de ondertiteling die God geeft bij de wereld die Hij gemaakt heeft. In een paar grote woorden kun je de "clou" van de wereld lezen: schepping, zonde, verlossing, Gods koninkrijk. Eén naam komt boven het hele schouwspel van de wereld te staan: Jezus Christus.

En dat is dus waar we voor naar de kerk komen: om het plaatje van de wereld te bekijken en te begrijpen. Om de toelichting te horen die God geeft bij zijn eigen creatie. Om te zien waar we zelf in het plaatje staan. Om de lijn te ontdekken van waar God naartoe wil. We lezen de woorden die God gesproken heeft tot Israël, het grote Woord Jezus Christus in wie God spreekt tot heel de wereld. Zo spellen we één voor één de letters van het bijschrift, en leren we het plaatje van verschillende kanten te bekijken.

Spellen – met één letter minder kun je ook zeggen: we *spelen* in de kerk het plaatje. Een kerkdienst is geen woordenbrij, maar er gebeurt iets, er wordt iets "opgevoerd". Om letterlijk een stukje uit het boek van Van Ruler te citeren: "Steeds hebben we de hele werkelijkheid van de wereld in onze handen. We leggen haar om en om. We kaatsen haar heen en weer. We *spelen wereldje*, zoals kinderen vadertje en moedertje spelen. Daar krijgen we nooit genoeg van. Het woord 'spel' roept bij de meeste mensen verkeerde voorstellingen op. Ze denken: o, dat is maar spel, dat is kinderachtig, dat heeft helemaal niets te betekenen. Tegen deze gedachte kan men niet radikaal genoeg ingaan. Het spel is de hoogste vorm van ernst. Daar gaat men helemaal in op. Men verliest er zichzelf in. Zó is men pas helemaal zichzelf."

Wereldje spelen – de kerkdienst is dus de wereld in het klein. We horen de grote woorden van God over die wereld. We nemen onze eigen rol op ons. We snappen de clou van het plaatje.

Boeiend en uitdagend om zo te kijken naar een gewone kerkdienst op zondagmorgen of -middag. Misschien willen we vooral een "persoonlijke" kerkdienst waarin je jezelf kunt herkennen. Maar er is iets breders: de kerk is niet alleen *persoonlijk*, maar ook *kosmisch*. Je oefent er om te leven in het grote geheel van alles wat God geschapen heeft. En als je in de kerk iets meekrijgt van de ondertiteling, kun je door de week de "grap" ook delen met de mensen die naast jou in het plaatje voorkomen, maar niet doorhebben dat er een plaatje is.

Antwoord 5: Om een bijdrage aan de gemeente te leveren

Hier pak ik een puntje op dat ook al stond bij antwoord 3 (Lofprijzing): als je naar de kerk gaat, is het dan om iets te "halen" of om iets te "brengen"? Als je alleen komt om iets te "halen", zul je vaak teleurgesteld worden. De kerk, met de mensen daarin, valt vaak tegen.

Er is inderdaad iets te halen in de kerk: de genade van God. Alleen is "ontvangen" een beter woord dan "halen". Ontvangen tekent een open houding, dat je ontvankelijk bent. En het werkt nu eenmaal zo, bij wat God te geven heeft, dat het aanstekelijk werkt. Wat je ontvangt, geef je terug, en je geeft het door aan nog veel meer mensen.

Daar kom je dus ook voor in de kerk, om iets te geven. Alleen al het feit dat je er bent, betekent iets voor de anderen die er komen. Er lijkt iets paradoxaals in te zitten: alleen als we allemaal, ieder voor zich, komen, zijn we er samen. Een gemeente is niets zonder elk van de leden. Een kerkdienst waar alleen een paar ambt dragers voorin staan of zitten, of waar alleen de "diehards" het nog uithouden, dat is een karikatuur van de eredienst van de gemeente. Dat zit heel diep in het evangelie: Gods boodschap is niet voor de happy few, voor een paar gelukkigen of ingewijden. Een kerkdienst is geen happening voor geestverwanten. Elk mag er zijn of haar steentje bijdragen.

Alleen al dat je er bent, is heel wat! Je geeft jezelf. En dan kun je het ook best druk hebben tijdens zo'n dienst: druk met zingen, met bidden, met luisteren, met Avondmaal vieren en je kind ten doop houden. En vergeet vooral de collecte niet – helaas wat weggemoffeld als onhandige pauze aan het eind van de dienst. Maar in feite

laat je bij de collecte zien dat je jezelf geeft. De ouderwetse uitdrukking "dienst der offeranden" geeft dat mooi aan: dit is ons offer. Een offer aan onze medemensen in nood, aan wie wij onze liefde kwijt willen. En een offer aan God om te laten zien dat we alles van Hem krijgen en het daarom ook zo weer kunnen teruggeven.

Tegenwoordig hebben we het over een meer actieve rol van gemeenteleden in de kerkdienst. Dat hoort dus bij het wezen van naar de kerk gaan, dat je iets te brengen hebt, iets bij te dragen. Zoek gerust naar nieuwe vormen die misschien wat verder gaat dan wat we gewend zijn. En vergeet vooral niet al die activiteiten waar je al in betrokken bent, waarmee je iets betekent voor je broer of zus naast je in de rij, en voor God die je graag erbij wil hebben in de ontmoeting met zijn volk.

Antwoord 6: Om rust te vinden

Voor mijn gevoel hebben veel mensen daar tegenwoordig behoefte aan: rust vinden. Het leven is zo druk, zo jachtig, je moet zoveel en je komt zo weinig aan jezelf toe. Aan het begin van de dienst op zondagmorgen bid ik daar ook nogal eens om: dat we rust mogen vinden, met of ondanks alle dingen die ons bezighouden.

Rust vinden in de kerk – in het extreme geval kan dat betekenen dat je begint te knikkebollen en in slaap valt. Als kind is mij dat wel een paar keer overkomen, en dan schrok je wakker als na de preek het zingen losbarstte. Slapen is niet waarvoor je in de kerk komt – maar aan de andere kant: waarom zou het niet mogen? Waarom zou je niet zo moe kunnen zijn van alle gejaag en alle plichten, dat je in het huis van de Heer even je moede hoofd kunt neerleggen? Je ervaart dan tenminste dat onder de klank van het evangelie even niets hoeft.

Je moede hoofd neerleggen, dat gaat dieper dan lichamelijk moe zijn. Velen van ons lopen in meer of mindere mate rond met innerlijke onrust, psychische spanning, geestelijke stress. Of we maken ons druk over alle onrust, alle onvrede die we in de wereld signaleren. Voor die onrust van binnen of van buiten zoeken we in de kerkdienst een oplossing.

Daar zit iets moois in. Ik denk aan woord van Jezus (Matt. 11:28): "Kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven". Daar is de kerkdienst, waar we samen naar het woord van Jezus komen luisteren, typisch de plek voor. En misschien mogen we aan die rust wel iets meer ruimte geven.

Soms zijn we ook in de kerk nog zo druk met wat er moet, dat we allemaal ons steentje willen/moeten bijdragen, dat er iets voor mij en mijn kinderen bij moet zijn, dat we met de boodschap aan de slag willen. Blijf nou gewoon even zitten! Laat het woord van Gods genade maar over je heenkomen en ervaar hoe je daarvan als mens weer op adem komt. Hoe in het grote geheel van God die scheidt en verlost en nieuw maakt je mensenleven een veilige plek krijgt, hoe jouw stress en jouw moeheid verlicht en gerelativeerd worden door jezelf voor Gods aangezicht te weten, samen met je broers en zussen in het geloof, samen met de kerk van alle tijden en alle plaatsen. Hoe je als het ware je hangmat mag ophangen aan de twee bomen van Gods eeuwigheid: zijn eeuwige verlossingsplan dat Hij bedacht heeft al voordat de wereld begon te draaien, en zijn eeuwige heerlijkheid waarin je straks bij Hem mag thuiskomen.

Daarmee gaan we meteen ween stapje dieper. Als je alleen voor je psychische onrust en voor de ellende in de wereld een rustplek zoekt in de kerk, kort je de boodschap van Gods heil in. De diepste onrust waar je van genezen wordt door het evangelie zit in de verhouding waarin je tot God staat. Aan het begin van elke dienst confronteert de wet van de HEER ons ermee: het zit niet goed met ons zoals wij zijn. Ons leven deugt niet, vanuit God bekeken. Dat mag ons wel eens goed onrustig maken. Maar juist de kerkdienst laat ons niet met die onrust zitten. Meteen klinkt bij de wet van God ook het woord van vergeving: om het bloed van Christus word je vrijgesproken van al je schuld. Dat is nog eens rust vinden!

Als het rust vinden op dat niveau ligt, dan begrijp je ook wel dat naar de kerk gaan niet iets oppervlakkigs of gezapigs kan zijn, een uurtje verstrooiing of geruststelling. Het is rust die je krijgt op het scherp van de snede: de heilige God, die ons kan wegbranden met het vuur van zijn toorn, Hij geeft ons verzoening door zijn

eigen lieve Zoon. Het is heilige grond waarop je tot rust komt! Het zijn eeuwige bomen waaraan je je hangmat mag ophangen.

Antwoord 7: Om weer op toonhoogte te komen

In de kerkdienst wordt gezongen: een Psalm, een gezang, een lied uit Opwekking. Soms uit volle borst, soms met piepen en zuchten omdat de melodie te onbekend is. Maar eigenlijk is heel die kerkdienst ook een lied. Of beter: een oefening voor het lied. Want het echte lied waar het om gaat, is het lied van ons leven. We horen vaak genoeg over zonde, over hoe slecht we zijn enzo. Op het laatst hoor je het niet eens meer.

Maar zie het nu eens zo: ons leven is een liedje, en wij zingen vreselijk vals. God heeft ons de melodie voorgezongen: heb Mij lief boven alles, en je medemens als jezelf. Maar wij kunnen die wijs niet houden, wij zakken als een baksteen.

En nu blijft God ons het voorzingen. En gaat Hij met ons oefenen, net zolang tot we de toon weer te pakken hebben en de wijs weer kunnen houden. Ook daarvoor is de kerkdienst op zondagmorgen en –middag. Zeg maar een zangoefening. Deze weken maak ik daar iets van mee bij het oefenen van een paar stukjes uit de Messiah van G.F. Händel, voor de dienst op Kerstmorgen. De eerste keer klinkt het van geen kant. Stukje voor stukje, partij voor partij, moet je het instuderen. En elke repetitie begin je met oefeningen om je stem los te krijgen. Langzamerhand begint het wat te worden. Maar je moet wel doorzetten!

Als we in de kerk samen zijn, heeft dat iets van een koorrepetitie. We doen oefeningen om de stem los te krijgen. We zingen toonladders, vaste onderdelen: de wet, het Onze Vader, de Geloofsbelijdenis. Op zichzelf is er niet veel aan. Maar het gaat niet om die toonladders en andere oefeningen op zich. Het gaat erom dat je leert hoe je weer wijs kunt houden, hoe je de toon van God weer te pakken kunt krijgen. En hoe dan je leven weer een liedje wordt dat niet meer vals klinkt omdat je steeds doorbuigt naar beneden, maar hoe je weer het hoogste lied kunt zingen om God te eren. Dat is doorzetten, oefenen, overnieuw beginnen en nog een keer oefenen. Maar het is wel ergens voor!

Op toonhoogte komen – ook daarbij kom je de wet van God tegen. Bij antwoord 6 hierboven ging het om de wet waar je van schrikt: ik ben niet OK in de ogen van God. Diezelfde wet heeft ook een andere kant: hij wijst je de weg vooruit en omhoog. De wet laat je zien hoe je weer mag worden als God je opneemt in zijn werk van verzoening en vernieuwing. Hij laat je ontdekken hoe je toekomst eruit ziet, hoe het leven voor je open gaat vol ongekende mogelijkheden om liefde te tonen aan God en aan je medemens. Je hebt het evangelie van vergeving gehoord. Je hebt het heil ontvangen en gevierd, het gehoord in het Woord en geproefd in het sacrament, en nu kun je er weer tegenaan. Nu heb je er weer zin in: leven in volle glorie, uit volle borst het lied van je leven zingen.

In het Oude Testament is dat de "vreugde der wet" waar Psalm 119 zo'n schitterend voorbeeld van is: je krijgt er geen genoeg van om deze wet van God van alle kanten te prijzen en te bezingen. In het Nieuwe Testament mogen we datzelfde plezier erin krijgen, nog veel uitbundiger omdat we de bevrijding door Christus kennen en omdat we de bezieling van zijn Geest mogen ervaren. Vreugde der wet, dat is vreugde om het leven, vreugde om God die ons in Christus laat delen in al zijn heerlijkheid, vreugde om een wereld die straks weer nieuw wordt, vol met mensen die zingen van geluk en van dankbaarheid. Die toon mogen we nu al te pakken krijgen – zullen we 'm samen oefenen in de kerk?